

Mr Blažo Guzina, dipl. ing.

www.geocities.com/blazo_guzina

SRBIJA NA DOBROM PUTU - DIGITALIZACIJA RADIJA I TELEVIZIJE

U Srbiji će od 2012. do 2015. godine biti obavljena digitalizacija emitovanja radio i televizijskih programa, uz ukidanje zastarelog, analognog načina emitovanja. Time se Srbija pridružuje zemljama koje su to već obavile ili planiraju za najskoriju budućnost. U Evropskoj zajednici je prestanak analognog emitovanja predviđen najkasnije za 2012. godinu, u SAD za 2009, a u preostalim zemljama Evrope za 17.06.2015. g.

Kada je reč o televiziji, Evropa u ovom poslu prednjači, jer je šest zemalja već isključilo analogno emitovanje (videti tabelu 1), a neke će to učiniti ove godine.

Tabela 1

Zemlja	Početak masovnog emitovanja digitalne televizije	Isključenje analogne televizije
Velika Britanija	1998	2012
Švedska	1999	2007
Španija	2000	2010
Finska	2001	2007
Švajcarska	2001	2008
Nemačka	2002	2008
Belgija	2002	2011
Holandija	2003	2006
Luksemburg	-	2005
Italija	2004	2012
Francuska	2005	2011
Češka	2005	2011
Danska	2006	2009
Austrija	2006	2010
Estonija	2006	2012
Slovenija	2006	2012
Norveška	2007	2009
Litvanija	2008	2012
Mađarska	2008	2011
Portugal	2009	2012
Slovačka	2009	2012
Irska	2009	2012
Rusija	2009	2015
Poljska	2009	2014
Letonija	-	2012

Korak sa Evropom uhvatila je i Srbija (videti tabelu 2). Radio televizija Srbije (TV Beograd) počela je 06.04.2005.g. probno emitovanje digitalnog televizijskog signala za područje Beograda i okoline, postupkom DVB-T, sa predajnika na Avali, na 27. UHF kanalu. Odabrani su parametri

emitovanja koji omogućuju kasnije širenje mreže predajnika za nacionalno i regionalno pokrivanje teritorije.

Zahvaljujući prednostima digitalne tehnologije, u jedan TV kanal, u kome se u analognoj televiziji emituje jedan program, može se smestiti 4 do 6 digitalnih TV programa (sa manjim stepenom kompresije signala), odnosno 10 programa (ako se primeni veća kompresija). Pošto RTS ne emituje 6 TV programa, odlučeno je da se na 27. kanalu emituju svi radio i TV progami Radio Beograda i TV Beograd.

Nekoliko meseci kasnije, od 18.11.2005. g. započeto je i emitovanje digitalnog TV programa za područje Novog Sada, sa Iriškog venca, na 31. UHF kanalu.

Svoju spremnost za prihvatanje novih tehnologija odmah su pokazali i privatni preduzetnici. U probno digitalno emitovanje uključila se i Radio televizija RTV5 iz Niša. Njihov predajnik u Zemunu počeo je da radi u proleće 2005. godine, na 21. UHF kanalu, za područje Beograda. Njegove tehničke karakteristike donekle su se razlikovale od predloženih za primenu u našoj zemlji, i bio je namenjen za dotur signala do pružalaca usluga kablovske televizije.

Tabela 2

Zemlje iz okruženja	Početak probnog emitovanja digitalne televizije pomoću manjeg broja predajnika ograničenog dometa	Isključenje analogne televizije
Slovenija	2000	2012
Hrvatska	2002	2011
Makedonija	2004	-
Srbija	2005	2012 - 2015
Rumunija	2005	2012
Albanija	2005	-
Turska	2006	-
Grčka	2006	-
Crna Gora	-	2012
Bugarska	-	2012

Iako se na taj način i Srbija uključila u najnovije tehnološke tokove, sudeći prema dosadašnjim iskustvima nekih zemalja, nema previše vremena za odugovlačenje i neophodno je što pre početi sa pripremanjem na nivou državnih organa, predstavnika radio i televizijskih stanica i sa obaveštavanjem gledalaca/slušalaca o tome šta ih čeka.

Prvih šest evropskih zemalja koje su isključile analognu televiziju u periodu od 2005. do 2008. g. (tabela 1), imale su izuzetno veliku pokrivenost teritorije kablovskim prijemom. Njima je zbog toga postupak prelaska na digitalno emitovanje i isključenje analognih predajnika bio pojednostavljen. Uz to i sami isporučioi kablovskih TV programa pobrinuli su se da korisnicima tehnički i finansijski olakšaju prelazak na digitalni prijem. Preostali, manji deo gledalaca, koji su potpuno zavisili od individualnog prijema programa (sa antenama na krovu) dobili su od države novčanu pomoć za kupovinu prilagodnih televizijskih prijemnika (*Set top box*, skraćeno STB). Tako su, na primer, u SAD vlasti dodelile svakom domaćinstvu po dva kupona, vrednosti od po 31 evra, za kupovinu dva STB-a. U Velikoj Britaniji odvojeno je 700 miliona evra za 7 miliona domaćinstava koja se dosad nisu digitalizovala. U Italiji će sva, a u Francuskoj samo siromašna domaćinstva, dobiti vladinu pomoć. Na taj način, domaćinstvo koje ne može da priušti kupovinu digitalnog TV prijemnika, može, priključenjem STB-a, da nastavi korišćenje starog analognog TV prijemnika. Prilagodni televizijski prijemnik (STB) priključuje se na antenski ulaz postojećeg analognog TV prijemnika i omogućuje prijem digitalnog programa. Njegova cena je godinama opadala, dok se nije zaustavila na oko 25 evra. U vezi s tim, ima najava, da će i u Srbiji, svako domaćinstvo dobiti pomoć u iznosu od oko 20 evra.

U zemljama sa velikom pokrivenošću teritorije kablovskim prijemom, isključenje analogne televizije urađeno je odjednom, ili u nekoliko koraka u kraćem vremenskom periodu. Ostale zemlje, kao na primer, Velika Britanija, Italija i Češka, sa približno 50% kablovskog u odnosu na individualni TV prijem, predvidele su postepena isključenja analognih predajnika, u toku nekoliko godina. Stanovništvo u određenom području na vreme obaveštavaju o datumu isključenja pripadajućeg analognog TV predajnika i potrebnim merama za nabavku STB-a, kao i o tehničkim podacima o novom, digitalnom predajniku, koji su neophodni gledaocu da se pripremi, kako na dan isključenja ne bi ostao bez prijema.

Prestanak analognog emitovanja radija i televizije, prema dobro sastavljenom planu postepenih isključenja, ima i određene prednosti. Na primer, ako nešto krene naopako, štete će imati samo stanovništvo u području isključenog predajnika, a moguća loša iskustva služiće kao opomena da se u ostalim područjima ne ponavljaju iste greške.

Neke zemlje propisale su obavezu za proizvođače i prodavce, da svi novi televizijski aparati budu ili potpuno digitalni ili da poseduju u sebi pored analognog i digitalni prijemnik. U Francuskoj, ova obaveza je na snazi od marta 2008, a u Italiji će biti uvedena ove godine. Sve je veća i ponuda odgovarajućih *PC-TV* kartica sa digitalnim prijemnikom, koje jednostavnim dodavanjem računaru omogućuju praćenje digitalnog TV programa na monitoru računara.

Osim povlastica za korisnike, odnosno gledaoce, u mnogim zemljama predvideli su i odgovarajuće olakšice za stvaraocce programa. Pošto zajedničko emitovanje digitalnog i analognog programa, do dana isključenja ovog poslednjeg, iziskuje dodatne troškove za kupovinu mreže digitalnih predajnika, vlasti su se pobrinule da obezbede beskamatne kredite, poreske olakšice za one koji zarađuju od reklama, kao i privremeno oslobađanje od obaveze plaćanja dozvola za emitovanje.

Pošto Srbija ne spada u zemlje sa velikom pokrivenošću teritorije kablovskim prijemom programa, biće korisno primeniti iskustva iz zemalja kod kojih je slično stanje. To znači da će u Srbiji najverovatnije biti usvojen postupak postepenog isključenja analognih predajnika, po određenom vremenskom i teritorijalnom rasporedu. Očekuje se da republički organi na vreme odluče kako, kada i koje predajnike valja isključiti, da bi se oslobodile neophodne frekvencije, koje će biti dodeljene za digitalno emitovanje.

U vezi s tim, potrebno je uzeti u obzir i iskustva iz nekih zemalja, koja pokazuju da se u ovakvom procesu, u trku za novooslobodene frekvencije uključuju i pružaoci raznovrsnih telekomunikacionih usluga izvan opsega delovanja radija i televizije.

Osim toga, ne bi bilo loše podsetiti i gledaoce, ali i stvaraocce programa, da tehnološke prednosti digitalizacije, u vidu jasnije slike, šestokanalne okružujuće reprodukcije zvuka (5.1) i još nekih pogodnosti, neće mnogo pomoći televizijama koje ni dosad nisu uspele da postignu visok opšti kvalitet programa. Nije teško pretpostaviti kakvu će korist od digitalizacije imati gledaoci televizija koje emituju neprimereno duge i sadržajno isprazne emisije sa tzv. *VIP* gostima i polunagim gošćama, od kojih većina, za divno čudo, ovu skraćenicu izgovara *vi ej pi (VAP)*. Da li će digitalna televizija pomoći da se uteše roditelji uplakanog deteta koje je dobilo jedinicu u školi, jer je pogrešno "naučilo" pisanje brojeva, gledajući emisije kviza u kojima voditelj srećnom dobitniku uručuje ček na 5.000,00 dinara napisan ovako: 5,000.00 ili, verovali ili ne, ovako: 5,000,00? Da li će posle digitalizacije, neke srpske televizije prestati da se brukaju i postići da im se više ne smeju deca iz osnovne škole, jer ne umeju pravilno da izgovore ime čuvenog proizvođača kozmetike *Garnier*, belgijske teniserke *Justine*, italijanskog skijaškog centra *Cortina d'Ampezzo*, ili japanskog džipa sa španskim imenom *Pajero*? Kako će digitalizacija pomoći radio i TV stanicama čiji nedovoljno obrazovani novinari misle da konformizam znači sklonost ka udobnom životu, a vakuum izgovaraju i pišu sa jednim u? Da li će se nove, digitalne televizije zapitati zašto se u Srbiji, gotovo u svim reklamama, peru nemačke fleke na nemačkom vešu, dok se, recimo, na hrvatskim televizijama peru hrvatske mrlje na hrvatskom rublju? Da li će se i dalje emitovati reklame koje, osim osnovne marketinške uloge, služe za nepotrebno uzbuđivanje transvestita, jer je neko u Srbiji

umislio da je duhovito ako muškarci sa hormonskim poremećajem glume ženske likove, zamarajući slušaocima svojim vrištavim i poluhisteričnim glasovima? Da i ne pominjemo televizije koje emituju program iz pogrešno projektovanih studija, u kojima, zbog loše akustike, govor je čući kao iz bureta, ili kao da se snima u hodniku ili kupatilu. U Srbiji postoje i novoosnovane televizije koje emituju vesti i govorne emisije iz nazovi-studija, sa akustikom lošijom nego u nekim od savremenijih samoposluga i kvalitetom zvuka kao u jeftinim, krajnje neprofesionalno snimanim latino-američkim serijama. Neke televizije rade sa nekvalitetnim mikrofonima, sličnim onima koji se mogu kupiti u prodavnicama jeftinih dodataka za računare. Njima digitalizacija ne samo što neće pomoći, već može doneti čak i štetu, jer će gledaoci biti još svesniji nedostataka loših studija ili nestručnog rada.

Uzgred, u Srbiji postoji i neverovatan, isključivo ovdašnji izum i svojevrsan "doprinos" televizijskoj delatnosti, koji, na žalost, pretili da će preživeti analognu i biti prenet i u dolazeću digitalnu eru. Poslednjih dvadeset godina, za vreme haotičnog i nekontrolisanog osnivanja neprimereno velikog broja radio i TV stanica u Srbiji, tehničke režije i studija su, pored stručnjaka, na žalost projektovale i gradile i nestručnjaci. Rezultat njihovog "rada" su studiji sa lošom akustikom. Često se uz snimani ili emitovani govor čuju prizvuci, šumovi i buka koja prodire u nedovoljno zvučno izolovan studio. Uz to, u lošem govornom studiju vreme reverberacije je preveliko, i to veće ne samo od preporučene, već često i od najveće dozvoljene vrednosti. Vreme reverberacije je najvažnija akustička osobina i od njega najviše zavisi razumljivost govora i opšti kvalitet zvuka. Zbog toga su inženjeri, stručnjaci za akustiku, poslednjih sto godina posvetili usavršavanju akustičke obrade studija, kako bi smanjili reverberaciju, "prigušili" studio i postigli visok kvalitet zvuka. Sve to odbacili su olako, odmahnuvši rukom, neupućeni ili nesavesni vlasnici nekih od novostvorenih studija. Pošto snimanom i emitovanom zvuku iz lošeg studija nedostaju prirodna toplina i prijatnost za uho, govor deluje tvrdo i metalno, uz naglašeno neprijatno "bubnjanje" prostora. Krajnji rezultat su zamarajući zvuk govora i smanjena razumljivost. Izgleda da ni vlasnicima ni zaposlenima u nekim od novoosnovanih TV stanica niko nije rekao da je smanjena razumljivost govora glavni nedostatak studija sa lošom akustikom. Neki od njih, da bi prikriili akustičke nedostatke, setili su se "spasonosnog rešenja": za vreme emitovanja vesti, kao i tokom snimanja govornih emisija, uveli su puštanje pozadinske instrumentalne muzike jednoličnog ritma. Ovim "izumiteljima" nije poznato ni to da postoji izuzetno štetan akustički efekt maskiranja. Muzika koju puštaju kao pozadinski zvuk uz vesti ili govorne emisije upravo efektom maskiranja dodatno smanjuje ionako pogoršanu razumljivost govora. Jednom lošem rešenju (studio bez akustičke obrade, ili sa pogrešnom i nedovoljnom obradom) dodali su drugo, u vidu pozadinske muzike, koja još više pogoršava razumljivost govora. Umesto da sagrađe akustički pravilno projektovana studija, hteli su da muzikom sakriju nedostatke koje nije moguće prikriti. Jedino što su postigli je ružan način na koji su pokazali svojim gledaocima i slušaocima koliko im je malo stalo do kvaliteta zvuka.

Zbog toga bi bilo dobro da se, u toku digitalizacije, povede računa i o merama za zadovoljavanje osnovnih merila kvaliteta emitovanog programa, koji neke radio i televizijske stanice još nisu postigle. Osim toga, Srbija ne sme da dozvoli ni da, pored nekih zaostalih afričkih i latino-američkih "banana" država, bude među malobrojnim evropskim zemljama u kojima, i na kraju prve decenije 21. veka, većina televizija emituje zvuk u mono tehnici, iz studija sa zastarelom akustičkom obradom, primerenom monofonskom zvuku iz šezdesetih godina 20. veka. Ukoliko Republička radiodifuzna agencija dozvoli nekim srpskim televizijama da sa mono zvukom uđu u eru digitalnog emitovanja, to bi bilo kao kada bi predložili da super-brzi francuski voz TGV vuče parna lokomotiva sa najvećom brzinom od 70 km/h.
